

Snelstartgids Circulaire Meubels

Boekpresentatie

Rick Porcelijn

Broeiness Amsterdam
27 februari 2025

Welkom

Goedemiddag allemaal, wat enorm fijn dat jullie er zijn. Ik weet dat sommigen van jullie van ver komen. En ik weet ook dat anderen hun agenda's omgegooid hebben om hier te kunnen zijn. Dat waardeer ik enorm.

Wat ik ook weet, is dat pionieren soms eenzaam voelt.

Niet alleen voor mij, maar voor velen die werken aan een duurzame toekomst. Daarom voelt voor mij extra bijzonder om hier met jullie allemaal samen te zijn. Hier, in deze ruimte, zien we dat we er niet alleen voor staan.

Ik kan niet wachten om jullie mijn gids te laten zien en de komende twintig minuten ga ik jullie vertellen over de achtergrond en het ontstaan van deze Snelstartgids. Een verhaal over hoe details het verschil maken. Over hoe kleine keuzes grote impact hebben. En over hoe wij samen een circulaire toekomst bouwen.

En ook een verhaal over een onderwerp waar ik me al heel mee bezighoud. Niet door er hard over te roepen, maar door zachtjes te luisteren. Vaak een beetje verlegen en in stilte achter de schermen. En eerlijk gezegd vind ik het ook best een beetje spannend en onwennig om hier vandaag voor jullie op de voorgrond te staan.

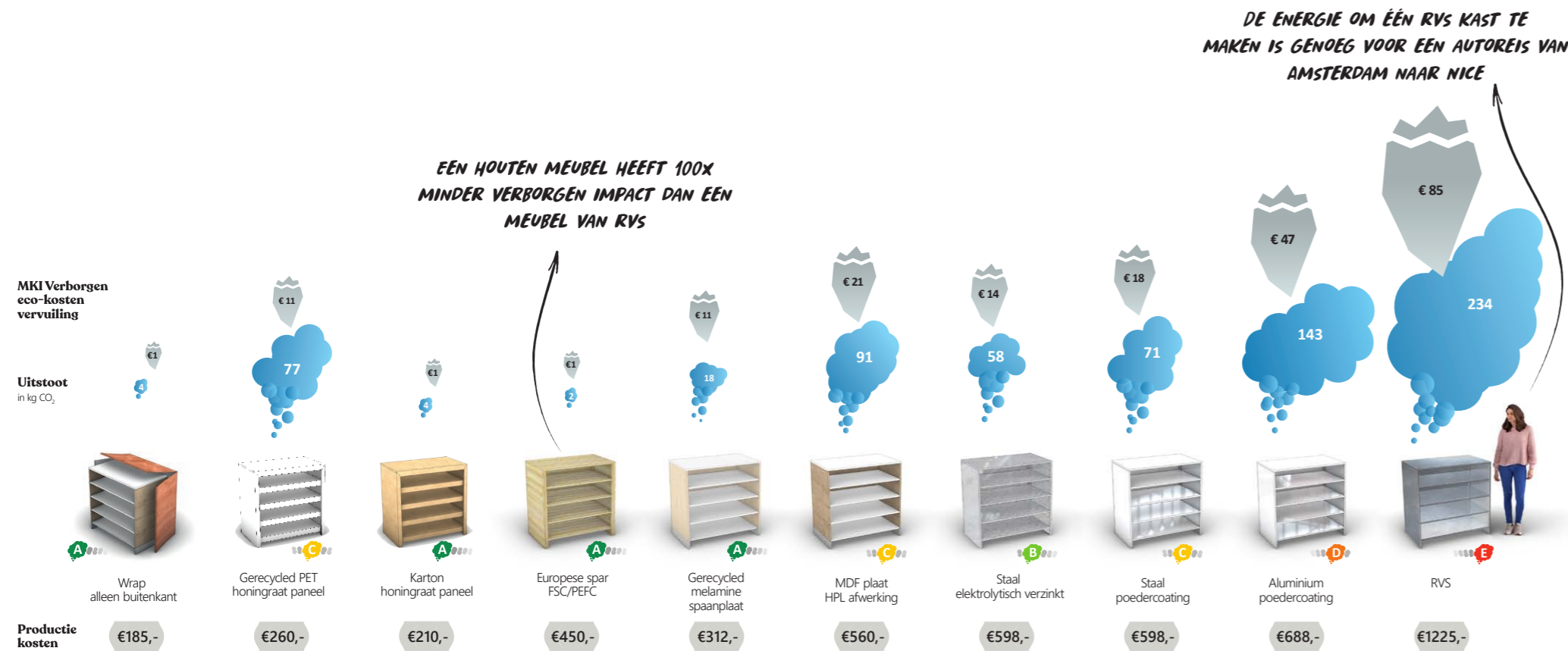
Want ik ben geen schrijver, maar meer een doener. Dagelijks vertaal ik met mijn ontwerpen complexe vraagstukken naar ogenschijnlijk simpele producten. Hierbij ben ik altijd nieuwsgierig om te leren hoe het écht zit. Deze gids is dan ook geen ingewikkelde theorie, maar gewoon een verzameling van alle dagelijkse dingen die ik tegenkom in de praktijk. En die heb ik opgeschreven.

Tijdens dit ontwerpen waardeer ik enorm absolute rust. Voor focus.

Maar wie mij een beetje kent weet dat ik bovendien altijd op zoek ben naar verbindingen. Verbindingen met alle mensen en vakgebieden om me heen. Want "alleen ga je sneller, maar samen kom je verder."

Ondanks dat ik al deze praktische dingen in de gids verzameld en opschreven heb, voelt het voor mij dan ook vooral dat al jullie steun en jullie inzichten dit boek mogelijk hebben gemaakt.

Lets go!

Top 10 Meubels

Wat velen niet weten van mij weten is dat ik al 25 jaar geleden begon met onderzoek naar de impact van materialen. Toen ik hier aan begon, was de wereld nog heel anders. Toen ik bedrijven benaderde, werd ik niet serieus genomen. Niemand zat te wachten op mijn berekeningen. Of misschien had ik gewoon nog niet de juiste manier gevonden om het uit te leggen.

Als ik dit dan wel probeerde uit te leggen ontmoette ik vooral onbegrip en desinteresse.

Telkens weer probeerde ik mijn berekeningen beter te visualiseren. En dat was soms bijzonder eenzaam en moeilijk. Zo ben ik meer dan een jaar bezig geweest om de juiste toon te vinden voor een enkele visualisatie. Totdat eindelijk anderen mij begrepen met de visualisatie van deze top 10.

Voor deze visualisatie berekende ik, op basis van een grote database, dezelfde kast in verschillende materiaaltypes. Een sterke versimpeling van de werkelijkheid. Maar genoeg om grote en kleine impact van elkaar te kunnen onderscheiden. En waar ik zelf bijzonder verbaasd over was, was dat de verschillen zo ver elkaar lagen. Zo is de RVS kast 100 keer vervuilender dan de houten kast. En van de energie die nodig is om één RVS-kast te maken, kun je een autorit maken van Amsterdam naar Nice.

Hobby visualisaties?

De afgelopen jaren heb ik vele van dit soort visualisaties gemaakt. Waarvan ik een selectie heb verwerkt in deze gids. Sommigen voor opdrachtgevers maar velen ook uit mijn interne eigen drive.

Nu kan ik nog de rest van deze presentatie visualiseren uit mijn boek laten zien. Maar ik wil jullie uitnodigen om het boek zelf te lezen en mij te vertellen welke visualisatie jullie leuk of interessant vinden, of welke er nog ontbreken.

Vandaag wil ik jullie namelijk vooral een antwoord geven op een vraag die ik soms krijg. Vaak met een soort ongeloof in de stem:

Waarom heb je de afgelopen jaren al die visualisaties gemaakt?

Was dat een hobby van je of zo?

50 Jaar terug in de tijd

Vandaag neem ik jullie mee op een reis. Mijn reis. Hoe een jongen die opgroeide tussen de fabrieken pas jaren later begreep waar hij werkelijk naar keek. Want om dit uit te kunnen leggen, moet ik niet 25 jaar terug, maar 50 jaar terug in de tijd.

Ondanks dat ik ben geboren in Amsterdam – de stad waar ik nu woon en werk, en ook de stad waar mijn familie sinds 1723 creatief bezig is met het bakken en schilderen van porselein – ben ik opgegroeid in de Burgwalbuurt in Haarlem.

Een buurt zoals vele andere in de oude Nederlandse binnensteden. Een arme en verpauperde buurt waar 50 jaar geleden de winkels, ambachten, industrie en wonen dwars door elkaar liepen. De geur van vers gezaagd hout uit de timmerfabriek vermengde zich met de bijtende dampen van de kopergieter en de zure lucht van de azijnfabriek om de hoek. Als kind vond ik die mengeling van geuren heel gewoon – het was de geur van thuis.

Timmerfabriek en winkel

Hier zien jullie een beeld uit het Noord-Hollands Archief: een foto van mijn ouderlijk huis uit de tijd van mijn vroege jeugd.

En een aantal dingen vallen op.

Ik groeide op in deze oude winkel, en naast mijn ouderlijk huis was destijds een Meubel- & Timmerfabriek. Precies de twee dingen waar ik vandaag de dag mee bezig ben. Hoe bizar!

De oude fiets

Hier zien jullie mijn fiets. Of eigenlijk de fiets van mijn oudere zus en broer. Dingen lang gebruiken en hergebruiken is ons duidelijk met de paplepel ingegoten. Evenals fietsen – heel veel fietsen – en tochten maken door de natuur, het liefst met een klein trekkerstentje.

De Club van Rome

Wat jullie hier ook zien, is onze auto. Een omgebouwd Fiat 850T-bestelbusje, waarmee we in onze jeugd vele avonturen hebben beleefd. Mijn ouders, leerden me zonder woorden wat het betekent om trouw te blijven aan je idealen. Na het lezen van het rapport van de Club van Rome verkochten ze niet alleen deze auto, maar kozen ze ook voor een leven van bewuste eenvoud.

Hun keuze voor avonturen zonder auto of vliegtuig liet me zien dat beperkingen juist vrijheid kunnen brengen. Dank, lieve ouders.

De Kopergieter

Recht tegenover ons huis was een van de vele kleine werkplaatsen: de kopergieter. God mag weten hoeveel giftige metaaldampen er bij dit gieten vrijkwamen en hoeveel liters afgedankte chemische beitsbaden de kopergieter door het afvoerputje heeft gespoeld.

Gedurende mijn jeugd verdwenen langzaam al deze vervuilende fabrieken, en speelden we op alle braakliggende, vervuilde grond die achterbleef. De stemmen en de geluiden uit de buurt verdwenen langzaam en daarmee verdween ook de vervuiling. Het werd stil.

Als kind stelde ik geen vragen. Zoals: waar verhuisde de kopergieter naartoe? De fabrieken verdwenen uit beeld, maar de vervuilende impact van de productie bleef. We hadden onze problemen verplaatst, niet opgelost.

LEGOLAND Space

LEGO Space

Zoals je je wellicht kunt voorstellen, was het niet altijd veilig om hier als kind buiten te spelen. Dus speelde ik vaak binnen. En toen zag ik het mooiste product ooit ter wereld:

LEGO Space uit 1978.

Uiteraard konden we alleen dromen van de grotere schepen, maar samen met mijn broer bouwden we hier uren in stilte naast elkaar de meest prachtige dingen. Maar wat ik me pas veel later realiseerde: het was niet het eindproduct dat ik het leukste vond. Het was het bouwen en herbouwen zelf.

Hiermee ontwikkelde ik niet alleen mijn fantasie en mijn 3D-gevoel, maar ook inzichten in flexibel, modulair en demontabel bouwen. Een thema dat mijn visie op ontwerpen en duurzaamheid als geen ander heeft gevormd.

Vervolgens sloot LEGO naadloos aan bij tal van andere creatieve dingen in mijn jeugd, zoals naar verhalen luisteren, verhalen bedenken, tekenen en schilderen.

Zaagmolen de Eenhoorn

Jaren later nam dit alles een vlucht toen mijn leraar Pim op een maandag in september aankwam met een dozijn enorme iepenhouten planken van Zaagmolen De Eenhoorn aan het Spaarne.

Een volledig ruw gezaagde duimdikke plank met schors en al nam de plaats in van het voorbedachte LEGO. Een jaar lang mocht ik uit mijn plank alles maken wat ik zelf tekende en bedacht. Ik was op slag verliefd op houtbewerking en kon niet wachten op de maandagen om verder te bouwen.

Rond deze tijd stimuleerde mijn lerares Tessa mij om mijn eigen gedachten te vormen en hierover mijn eigen verhaal te presenteren. Dank jullie, Pim en Tessa, voor wat jullie in mij zagen in deze vormende jaren. Ik mis jullie en zou willen dat jullie er vandaag bij konden zijn.

De Porceleyne Fles

Al deze dingen sloten perfect aan bij mijn studie Industriële Ontwerpen aan de TU Delft. Als piepjonge student zag Hans mijn talenten en kreeg ik samen met mijn studievriend Lowie een baantje om presentatietekeningen te maken van winkelinterieurs voor een architectenbureau in Amsterdam. Jarenlang trokken we iedere vrijdag naar Amsterdam, een fantastische tijd.

Rond die tijd zag ook Matthijs mij en de verhalen en ontwerpen die ik maakte. Hij inspireerde mij om altijd nog een stapje dieper te gaan. Dank Hans en Matthijs dat jullie al meer dan 30 jaar mijn gids en mentor zijn.

Na mijn afstudeerstage in Italië werd ik gevraagd om een onderzoek op te zetten naar lichtgewicht duurzame materialen aan de TU Delft. Hierin berekenden we hoeveel energie het kostte om niet een auto te rijden, maar om een auto te maken. Dat heb ik een aantal jaar gedaan zonder me te realiseren dat ik eigenlijk bezig was met levenscyclusanalyses van producten. Naast verbeelden en verhalen kwam hier onderzoek in mijn leven bij. Precies alle ingrediënten die aan de basis liggen van alle pijlers van mijn Snelstartgids.

En toen ontmoette ik de persoon die mijn leven veranderde. Op een receptie in De Porceleyne Fles raakte ik aan de praat met een prachtige vrouw. Die avond veranderde alles. Ik ontmoette niet alleen de liefde van mijn leven, maar ook iemand die eindelijk begreep wat ik al die jaren niet onder woorden kon brengen. Babette, je zag niet alleen mijn ideeën, je zag ook wat ik nog niet kon of durfde te zeggen. In jou vond ik niet alleen mijn levenspartner, maar ook iemand die mij hielp mijn vage gedachten om te zetten in heldere taal. Zo dankbaar dat we dit jaar alweer 25 jaar bij elkaar zijn.

Fietstocht met onze kleine kinderen

In 2011, gevangen tussen luiers en middagdutjes, voelde ik me driehoog achter soms zo opgesloten. Tot we besloten om op fietstocht te gaan naar Rome. Met een klein trekkerstentje en onze twee kleine kinderen achterop. Elke kilometer leerde ons dat geluk niet zit in waar je aankomt, maar in de kleine momenten onderweg. Een picknick bij de speeltuin, de opkomende zon tijdens een vroeg vertrek, de gastvrije mensen en alle schitterende landschappen onderweg. De verwondering bij elke nieuwe ontdekking.

Als we naar Rome konden fietsen, konden we naar iedere plek rondom Amsterdam fietsen. We besloten ons leven radicaal om te gooien. We verkochten onze auto en stapten nooit meer in een vliegtuig. Na het overlijden van mijn schoonvader Max kwam het besef dat nu zijn stem er niet meer was, het nu aan ons was. Zodoende begonnen we allebei voor onszelf, om nieuwe wegen te ontdekken en onze eigen stem te laten horen.

Retail Design en mijn Atelier

Ik bleek echter helemaal geen nieuwe dingen te gaan doen. Ik ging gewoon al mijn oude vertrouwde dingen op een nieuwe manier doen. Mijn eigen manier. Zo was ik vooral bezig met flexibel en modulair winkelinterieurs te ontwerpen voor diverse winkelketens in Nederland, waaronder deze schitterende boekenafdeling in de Bijenkorf. Dank Annelies, Bart, Eef, Florisca, Ilse, Michiel, Miguel, Ron en alle andere retail-experts die de afgelopen jaren met mij winkels hebben ontworpen. Ik hoop dat we nog plezier gaan hebben en vele mooie projecten in de toekomst gaan doen.

Naast winkels ontwerpen besloot ik week in week uit 5% van mijn tijd beschikbaar te maken voor mijn atelier: eigen onderzoek naar wat nu écht goed is voor de wereld. Op zoek naar wat goed is voor zowel de 'common good' als naar mijn eigen geluk, of nog beter omschreven, op zoek naar mijn eigen 'Bliss'.

Uit deze 5% ontstonden zeer diverse initiatieven. Vele initiatieven sneuvelden, of kwamen later weer in een andere vorm naar boven. Een daarvan was rekenen aan vervuiling bij diverse producten. Een echo van mijn onderzoek aan de TU Delft, dat vaak nauwelijks iets te maken had met winkelinterieurs.

Thuis trouw blijven aan je idealen

Met al deze inzichten veranderde er ook thuis veel. Door ook thuis trouw te blijven aan onze idealen gingen werk, privé, vakantie, hobby en vrije tijd steeds meer door elkaar lopen. Hierbij focussen we ons vooral op alle fijne dingen die dit ons brengt. Qua financiële vrijheid, gezondheid en vooral het waarderen van de vrienden en familie om ons heen. Thuis is echter thuis. Aan de keukentafel praten Babette en ik zo min mogelijk over ons werk. Mensen zijn soms ook verbaasd als ik de meest rudimentaire agenda van Babette niet ken.

Stilstaande containerschepen

De combinatie van mijn werk voor winkelketens en mijn eigen atelier voelde lange tijd als twee gescheiden werelden. Tot deze stilstaande vloot van containerschepen tijdens Covid me een spiegel voorhield. Ineens kon ik niet meer om de vraag heen die ik al die tijd niet had durven stellen: als containers met nieuwe materialen vastlopen of helemaal niet aankomen door geopolitieke spanningen, is de circulaire economie dan niet veel meer dan een hobby—maar een absolute noodzaak? Dwingt dit ons niet gewoon om het anders te gaan doen? Als we over vijf of tien jaar nog steeds winkelinterieurs, meubels of producten willen maken?

Bij het zien van dit beeld realiseerde ik me dat ik mijn berekeningen ook toe moest gaan passen op het bouwen van winkelinterieurs.

En aan de hand van een fictieve winkel verzamelde en visualiseerde ik alles wat mogelijk leek binnen al mijn eerdere berekeningen. Wat ik vervolgens te pas en te onpas aan mensen liet zien.

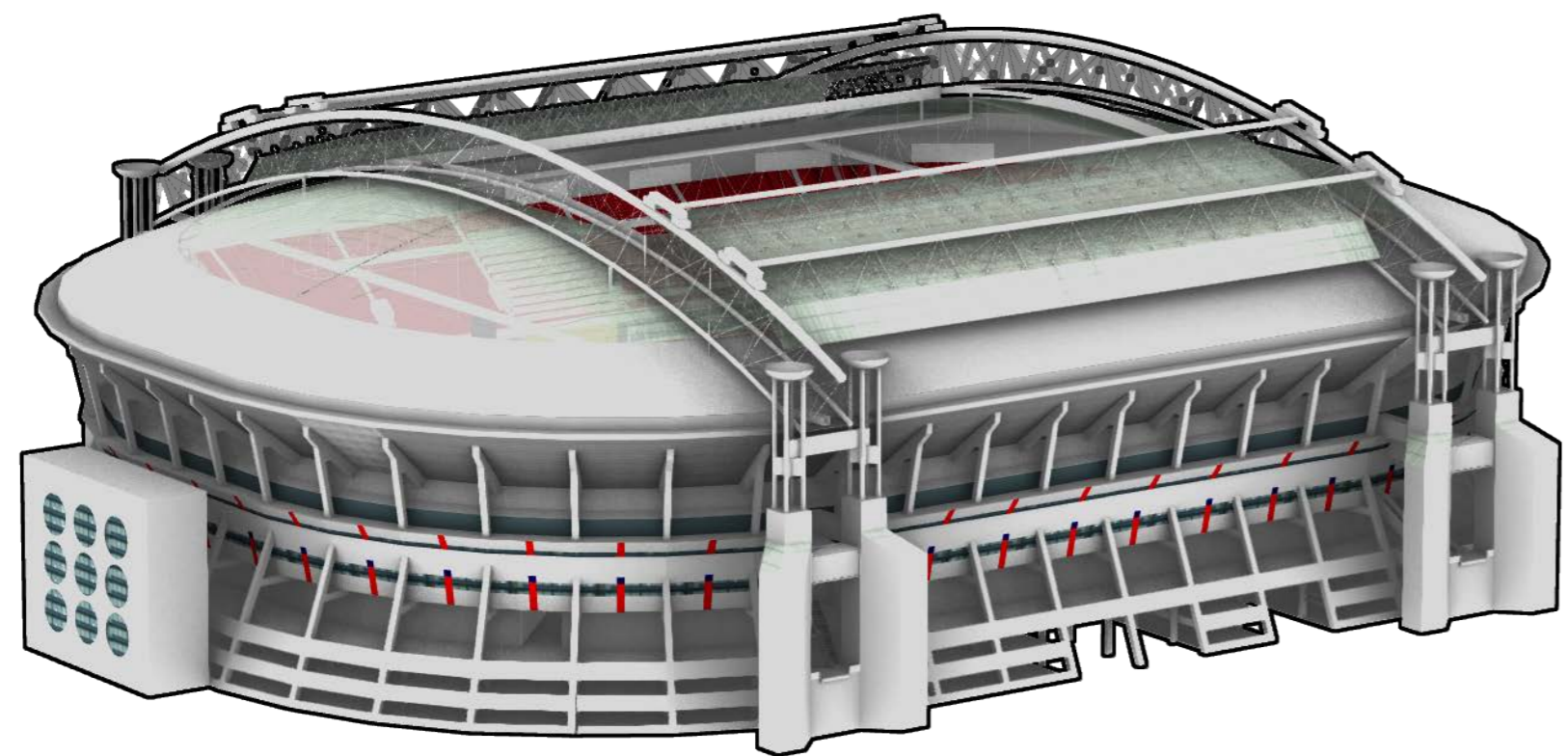
Maar zoals gezegd bleek dit helaas weerbarstig, totdat ik de top 10 aan het begin van deze presentatie maakte. Want niet lang daarna, op een middag eind 2021, werd ik gebeld door een van mijn oudste zakelijke relaties. Hans Elffers van de Nederlandse Spoorwegen vroeg: 'Rick, die berekeningen die je doet, zou je die ook voor de CO₂-impact van onze winkels op stations kunnen doen?'

Dat was de 'kiss of life' voor de nieuwe tak van mijn ontwerpstudio. Sinds die dag doe ik, naast het ontwerpen van winkelinterieurs, nu ook CO₂-impactberekeningen. Om vervolgens de financiële voordelen van mijn modulaire 'LEGO'-aanpak te combineren met visualisaties en adviezen voor circulaire winkels.

Eindelijk had ik het kruispunt van mijn wegen gevonden. Niet lang daarna volgden adviezen aan andere retailers, interieurbouwers en ontwerpers.

Maar nog geen gids!

Want ik dacht dat er nog grotere dingen waren waar ik met kennis nog meer duurzame impact zou kunnen maken. Bijvoorbeeld met het bedenken van moderne vormen van windmolens, tunnelbruggen en stevige dijken.

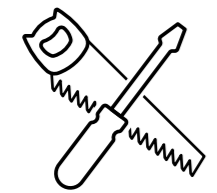

Een volle Arena met hout

Totdat ik afgelopen zomer een onderzoek tegenkwam. Over hoeveel hout de meubelindustrie per jaar verbrandt. Terwijl containerschepen stillagen en de haven van Rotterdam niet bereikten, verbrandden we per jaar een volle Johan Cruyff Arena aan houten plaatmateriaal. Niet alleen betalen we per jaar 25 miljoen euro om dit af te laten voeren. Tegelijkertijd betalen we ook nog minstens 1 miljard om bomen te kappen en dit te verwerken tot nieuwe houten platen. Een vergelijkbaar verhaal bleek op te gaan voor heel veel andere virgin grondstoffen, zoals ijzer, aluminium en matrassen die we nodig hebben voor meubels en interieurs.

Gemaakt van goede materialen

Gaat heel lang mee

Goed te recyclen als het echt niet meer kan

Dit is groots

Plots moest deze gids er komen!

En wat afgelopen juni nog een simpele PowerPoint-presentatie was, is na heel veel extra onderzoek, interviews, rekenen, schrijven en tekenen nu deze gids geworden.

Vanaf het begin van dit schrijfproces ondersteunde de drie beroepsverenigingen mij. Dank mensen van het CMB, BNO en BNI voor al jullie steun!

Een van de eerste dingen die mij opvielen, was dat er geen goede definitie van duurzaamheid is. Aan het begin zocht ik naar een allesomvattende definitie, totdat ik erachter kwam dat het er drie zijn. Op het raakvlak van duurzaamheid en circulariteit:

1. Ten eerste gaat het erover dat we spullen maken van 'goede materialen'. Wat dat is? In de gids laat ik dat zien met een sterk versimpelde score van A t/m E, gebaseerd op een onafhankelijke database en op materiaalpaspoorten. Alleen hiermee voorkomen we dat we ons op het verkeerde been laten zetten door greenwashing en misleidend onderbuikgevoel.
2. Ten tweede gaat het erover dat spullen heel lang meegaan. Niet 5 of 10 jaar, maar ik zou zeggen 200 jaar. Uiteraard met goed onderhoud en revisie.
3. En ten derde gaat het erover dat spullen op materiaalniveau goed en op grote schaal te recyclen zijn als het echt niet anders kan. En dat is niet vrijblijvend, want alle spullen belanden namelijk vroeg of laat in deze fase.

Dat klinkt allemaal logisch en makkelijk, maar het is heel moeilijk om aan al deze drie randvoorwaarden tegelijkertijd te voldoen. En helaas heel erg makkelijk om te verprutsen.

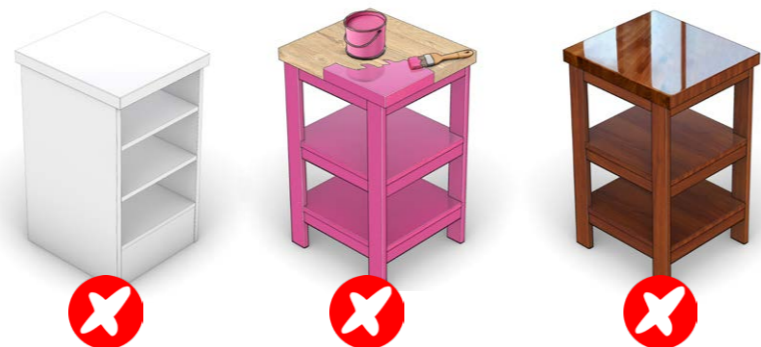
Mijn doel is om die containerschepen overbodig te maken. En dus op grote schaal circulaire systeemverandering mogelijk te maken. Niet door grote veranderingen, ook niet door grote technologie of met een complex tool of app. Maar door te wijzen op de kleine details. Want het is juist dat wat ertoe doet. Er is helaas geen 'magic bullet'.

RECYCLEN

VERBRANDEN

Kleine details

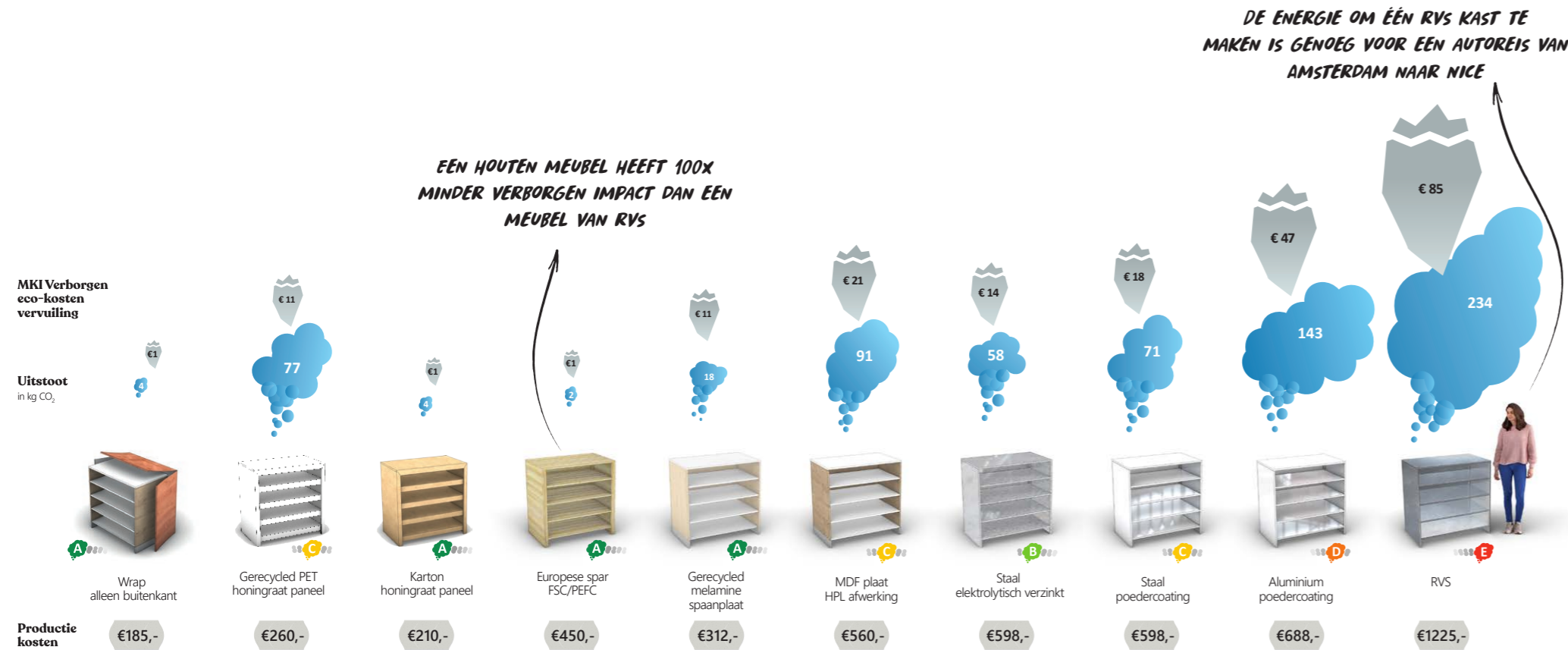
Want het zijn vaak de kleine details die het verschil bepalen tussen recycelen en verbranden als het echt niet anders kan.

Ik haal er een paar uit:

- Links recycelen: onbewerkt hout, hout met een dunne vernis en spaanplaat met een dunne melaminelaag. Deze hebben alle drie een bewezen lage vervuilende impact ÉN zijn bovendien op grote schaal goed te recycelen. Ook door elkaar heen en ook met kleine toevoegingen zoals spijkers, schroeven en houten details.
- Rechts verbranden: MDF met HPL, een houten meubel met dikke verf en epoxy. Deze meubels hebben slechts een iets hogere maak-impact, maar... doordat ze niet 'Schoon en Mono' zijn, belanden ze zeker in de vuilverbranding.
- Kleine details zoals metalen handvatten, giftige lijm, kit en plamuur zorgen er ook allemaal voor dat niet alleen dat ene detail, maar het hele meubel in de vuilverbranding belandt.

Bovendien geldt tijdens het sorteren: *bij twijfel: niet oversteken!*

En juist hierdoor belandt bijvoorbeeld een biobased meubel, met alle goede bedoelingen, door een klein beetje plamuur alsnog in de vuilverbranding.

Top 10 meubels

Tot slot sluit ik af met wederom deze top 10 van meubels. Een simpele visualisatie van hoeveel vervuiling verschillende keuzes bij het maken, ontwerpen en kopen van meubels en interieurs veroorzaken.

De werkelijkheid is natuurlijk een stuk complexer. Zie dit als een startpunt; het boek is ook niets meer dan een Snelstartgids. Het is een oproep om zelf op onderzoek uit te gaan. Door bij ieder detail van een product te vragen naar het materiaalpaspoort. Want elk detail vraagt om zijn eigen ontwerp en eigen materiaaltype. Door hier per onderdeel slim over na te denken en in te haken op bestaande modulaire systemen, en door demonteerbaar te ontwerpen, zorgen we er samen voor dat materialen voldoen aan alle drie de eisen voor duurzaam en circulair.

Net zoals mijn eerste fiets en mijn prachtige LEGO Space. Zodat we spullen kunnen maken met een lage impact, een lange levensduur, en die we 'schoon & mono' kunnen recyclen als het echt niet langer kan.

Dank jullie wel!

Toen ik als kind tussen die fabrieken speelde, tussen de zure dampen en het industriële lawaai, plantte het leven al de zaadjes voor wie ik zou worden. Nu, vijftig jaar later, zie ik hoe alles samenvalt – de geur van vers gezaagd hout in de werkplaats, de eindeloze uren met mijn LEGO Space, de moedige keuzes van mijn ouders, de liefdevolle steun van Babette en onze kinderen Raffi en Dilia, alle familie, vrienden, kennissen en zakelijke relaties, de wijze raad van mijn leermeesters en mentoren, en al die mensen die in mij geloofden op de momenten dat ik zelf twijfelde. Dit alles bij elkaar is het antwoord op de vraag waarom ik ooit begon met mijn hobby van rekenen.

Het mooiste wat ik ooit maakte, dat LEGO-ruimteschip, gebouwd met kinderhanden en eindeloze verwondering, dat zal ik nooit meer zo kunnen zien. Maar nu sta ik hier, klaar om samen met jullie te bouwen aan iets groters. Een ruimte waarin materialen niet langer worden verspild, maar waarde behouden. Waar meubels niet eindigen als afval, maar steeds opnieuw een nieuw leven krijgen. Waar we bouwen met respect voor de grondstoffen, de makers en de wereld om ons heen. En ik wens vooral dat we spaarzaam met dit alles omgaan en daarmee juist genieten van alles wat ons dit brengt.

Dank jullie wel, en ik hoop dat dit jullie inspireert om te zoeken naar ieders eigen 'Bliss'. Wat het betekent om trouw te blijven aan je idealen. En zo gezamenlijk op reis te gaan, elkaar te steunen bij alle tegenwind en vooral samen te genieten van de reis die voor ons ligt.

Heel veel leesplezier met de gids.

Lets go!

Snelstartgids Circulaire Meubels
Rick Porcelijn

Rick Porcelijn

Snelstartgids Circulaire Meubels

Praktisch voor alle ontwerpen
met schaalbare materialen

Prak
met